

LUKEVAA TULEVAISUUTTA RAKENTAMASSA

OSA 1: STRUKTUROIDUN MONILUKUTAITOTYÖN KÄYNNISTÄMINEN, TYÖKALUT JA TOIMINTAMALLIT

LUKEVA TULEVAISUUS -HANKE

**2023-2025
Joroisten kunta**

1. Esipuheet	3
2. Strukturoidun lukutaitotyön tarve ja tavoitellut hyödyt pohjana monilukutaitotyön rakentamiselle	5
3. Hankkeen tavoitteet ja vaikuttavuuden arviointimenetelmät	6
4. Monilukutaitotyön toimintasuunnitelma ja alkukartoitus	9
4.1. Toimintasuunnitelma	
4.2. Alkukartoitus	
5. Lukutaitopolku-mallin työkalut	12
5.1. Lukutaitopolku	
5.2. Lukutaitopolun vuosikellot	
5.3. Lukutaito-verkosto	
5.4. Monilukutaitojen konseptit osana opetusta	
5.4.1. Tiedelukutaidot	
5.4.2. Kulttuuriset lukutaidot ja kielitietoisuus	
5.4.3. Media ja mielipiteet osana monilukutaitoja	
6. Monilukutaitotyön koordinointi	19
6.1. Lukutaitokoordinaattorin työnkuva	
6.2. Johtamisen merkitys lukutaitotyössä	
7. Kartoitukset ja kyselyt hankkeen alussa ja keskivaiheilla	22
7.1. Lukutäidin tutkimus yläkoululaisille	
7.2. Kyselytutkimus henkilökunnalle	
7.3. Kirjasto 2030 -kuntalaiskysely	
8. Onnistuneet toimintamallit ja toimivat käytänteet	28
9. Tulevaisuus	31

1. Esipuheet

Lukutaitotyön taustaa Joroisissa, rehtori Satu Immonen:

Lukutaidon vaaliminen on peruskoulun päätehtävä!

Ennen rehtorin pestiäni toimin luokanopettajana likimain kolmekymmentä vuotta. Tuona aikana peruskoulu on muuttunut ja muovautunut yhteiskunnan muutosten mukana. Erilaiset painotukset opetussuunnitelmissa ovat linjanneet eri ajanjaksoina oppisisältöjä ja suunnanneet opettajien työtä valtakunnallisten, tärkeiksi koettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Lasten ja nuorten luku- ja kirjoitustaidon heikkeneminen näkyi opettajan työssä selvästi jo useita vuosia sitten. Alakoululaisten kirjoitelmien niukat sisällöt ja esseevastausten kirjoittamisen haasteet kertoivat huolestuttavasta kehityssuunnasta. Ongelmat ovat pikkuhiljaa valuneet ikäluokkien varttuessa toiselle asteelle ammatilliseen- ja lukiokoulutukseen. Tuen tarpeet lisääntyvät ja yhtenä suurena tekijänä näiden tarpeiden lisääntyvään kasvuun ovat heikot luku- ja kirjoitustaidot. Opettajat todistivat kiihtyvällä tahdilla oppilaissa tapahtunutta lukutaidottomuuteen johtavaa asennemuutosta luokahuoneissa, mutta jäivät hyvin yksin huolensa kanssa.

Opetushallituksen käynnistämät lukemista ja lukemisen kulttuuria edistävät hankkeet ovat olleet tärkeitä päänavaajia, jotta kansalliseen huolenaiheeseen on päästy tekemään korjaavia toimia. Hankkeet auttoivat meidänkin kuntaamme lukutaidon edistämispolulle, ja sillä tiellä on jatkuvasti uusia, saman huolen jakavia kuntia. Nyt olemme ehdottomasti oikealla tiellä ja yhdessä tehden saamme koottua parhaat voimavaramme oppimisen kannalta oleellisimman taidon, luku- ja kirjoitustaidon, vaalimiseen.

Satu Immonen

Joroisten yhtenäiskoulun ja lukion rehtori

Lukeva tulevaisuus -hanke, Henriikka Ström:

Lukevaa tulevaisuutta yhteistyön voimin!

Lukeva tulevaisuus -hanke käynnistyi elokuussa 2023 Opetushallituksen lukutaito-ohjelman rahoittama. Lukeva tulevaisuus -hanketta päästiin rakentamaan jo edellisen vuoden Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman lukutaitohankkeen aikana rakennetulle pohjalle. Erityisen motivoivaa oli jatkuvuus ja tieto mahdollisuudesta rakentaa monilukutaitotyötä pitkäjänteisesti vielä kaksi ja puoli vuotta eteenpäin.

Erityisesti pidempi hankeaika on mahdollistanut monilukutaitotoimien pitkäjänteistä suunnittelua ja integrointia osaksi varhaiskasvatuksen ja koulujen yksiköiden arkea. Pidemmässä aikaikkunassa toimintatavat ehtivät juurtua osaksi toimintaa. Erityisen innostavaa Lukeva tulevaisuus -hankkeen aikana on ollut lukutaitovastaavien ja koko varhaiskasvatus- ja opetushenkilöstön sekä useiden vapaaehtoisten aito innostus ja paneutuminen lukutaitoasioihin. Rohkaisevaa on ollut myös vapaaehtoisten lukutaitotyöhön osallistuvien tahojen määrä ja kuntajohdon vahva tuki työlle.

Lukutaitokoordinaattorin näkökulmasta työ Lukeva tulevaisuus -hankkeessa on ollut todella moninaista ja vaihtelevaa. Arkityön suola on ollut mahdollisuus työskennellä ajoittain ruohonjuuritasolla lasten ja nuorten parissa ja mahdollisuus tavata valtavasti lukutaitotyöstä innostuneita ammattilaisia ja oppia jatkuvasti uutta. Yhteinen innostus suomalaisten monilukutaitojen edistämiseksi on kantanut arjessa. Myös lasten ja teini-ikäisten nykäisy ”lukutädin” hihasta ovat antaneet alati uutta intoa arjen työhön.

Suurta kiitollisuutta henkilökohtaisesti ja työni puolesta olen kokenut myös Joroisten kunnan myöntämästä vuoden kulttuuritoimijan palkinnosta. Kuinka upeaa, että kunta ja sivistystoimi arvotti tekemämme lukutaitotyön palkitsemisen arvoiseksi. Kiitos lukutaitotyön onnistumisista ja osaksi kunnan arkea juurtumisesta kuuluu ehdottomasti koko työtä tekeväälle lukutaitoverkostolle ja ennakkoluulottomasti tukensa antaneille esimiehille ja päättäjille. Rohkeus ja voima työhön on tullut yhteistyöstä.

Henriikka Ström
Lukutaitokoordinaattori

2. Strukturoidun lukutaitotyön tarve ja tavoitellut hyödyt pohjana monilukutaitotyön rakentamiselle

Monilukutaito on sananvapauden ja demokraattisen sekä tasa-arvoisen yhteiskunnan pohja. Luetun ymmärtäminen ja kyky soveltaa lukemaansa käytännössä takaa hyvät arjen taidot sekä pohjan tuleville opinnoille ja työelämässä menestymiselle.

Disinformaation ja validin tiedon erottaminen edesauttavat yhteiskunnallista valvettuneisuutta. Hyvät luku- ja kirjoitustaidot takaavat osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuden. Kansalaisten hyvät monilukutaidot ovat siis pohja faktatietoon perustuvalla päätöksenteolla, sananvapaudella ja pohjimmiltaan myös demokratialle ja tasa-arvolle. Hyvät monilukutaidot tukevat näin ollen myös yksilöiden osallisuutta, mielenterveyttä ja hyvinvointia. Lukutaitoinen yhteiskunta on hyvinvoiva yhteiskunta.

Kun yhteisöissä tehdään strukturoitua, koordinoitua ja pitkäjänteistä lukutaitotyötä, lukutaitotoimet integroituvat osaksi pitkäjänteisiä suunnitelmia ja sopimuksia (kuntien omat varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmat, vuosisuunnitelmat, yhteistyösopimukset, strategiat jne.) Strukturoitu ja suunnitelmallinen lukutaitotyö takaa jatkuvuutta sekä takaa työn toteutumisen seurannan mahdollisuuden. Lukutaitotoimet pysyvät muistissa ja työtä voi jatkaa myös henkilövaihdosten yhteydessä. Struktuuri ohjaa työtä ja sen tekijöitä, aikaa säästyy ja tehtävät tulee hoidetuksi sekä päällekkäisyyksiä vältetään. Hyvin organisoitu lukutaitotyön on tuloksiltaan jollakin tapaa arvioitavaa ja ohjaa myös kustannustehokkuuteen.

Strukturoidun lukutaitotyön hyötyjä:

PITKÄJÄNTEISYYS

Takaa pitkäjänteisen lukutaitotyön koko varhaiskasvatuksen ja koulupolun ajalle.

TEHOKKUUS

Kohdentaa lukutaitotyötä oikea-aikaisesti oikealle kohderyhmälle. Takaa jatkuvuuden.

ENNALTAEHKÄISY

Ehkäisee väliinpuotoamista, polarisoitumista ja eriarvoisuutta.

YKSILÖLLISYYS

Huomioi erilaiset oppijat ja lähtökohdat, tukee myös oppimis- ja opiskelutaitoja.

TASA-ARVO

Vahvistaa tasa-arvoisia lähtökohtia hyvään koulupolkuun ja tulevaan elämään.

YHTEISÖLLISYYS

Tukee lukemista ja lukuilon löytymistä yhteisöllisenä harrastuksena.

3. Hankkeen tavoitteet ja vaikuttavuuden arviointimenetelmät

Tarpeiden tiedostaminen → mahdollisuuksien ja olemassa olevien rakenteiden, toimien ja resurssien kartoittaminen → tavoitteiden asettaminen → toimintasuunnitelman luominen

Lukeva tulevaisuus -hankkeen tavoitteita lähdettiin pohtimaan tarpeiden tiedostamisella. Tarpeita ja toiveita kartoitettiin kyselyjen muodossa, työntekijöiden- ja johdon palavereissa sekä kartoittamalla jo olemassa olevia monilukutaitoa edistäviä rakenteita ja toimintamalleja. Lähtötilanteen selvittäminen luo hyvän ja selkeän pohjan tavoitteiden asettamiselle ja toimintasuunnitelman luomiselle. Työn vaikuttavuutta on myös kyettävä seuraamaan ja arvioimaan.

Joroisissa tehtävän lukutaitotyön tavoitteena on ollut tehdä **Joroisista Suomen lukevin kunta**. Hankkeen päätavoite on ollut pysyvästi jalkautettavan toimintamallin kehittäminen ja toteuttaminen: Lukutaitopolku, joka edistää **Kansallisen lukutaitostrategian 2030** tavoitteita.

Lukutaitopolun tavoitteena on ollut luoda jokaiselle lapselle hänen lukutaitojaan tukeva ja kehittävä polku, joka varhaiskasvatuksesta lähtien tukee hänen monilukutaitojaan ja lukuinnostustaan aina peruskoulun tai lukion päättymiseen asti, ja valmistaa hänelle lukevaa tulevaisuutta.

Tavoitteena on ollut taata jokaiselle lapselle tasa-arvoinen mahdollisuus kehittää lukemisen taitoja riippumatta kotitaustasta, kotikielestä ja yhteiskunnallisesta asemasta, ja tukea lasten tasa-arvoista oppimista sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä.

Lukutaitopolku-mallin tavoite on ollut integroida varhaiskasvatus-, koulu- ja kuntayhteistyöverkoston pysyviä lukutaitotoimia ja rakenteita, jotka jäävät elämään yli hankekauden itsestään selvänä osana pysyvää ja pitkäjänteistä monilukutaitotoimintaa. Hankkeen pyrkimyksenä on ollut saattaa monilukutaitotyö osaksi kunnan varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmia.

Hankkeen tavoitteena on ollut luoda pysyviä ja dokumentoituja yhteistyösuunnitelmia ja -sopimuksia eri tahojen välille, jotta saadaan rakennettua

kuntaan pysyvä monilukutaitoja edistävä verkosto. Hankkeen tavoitteena on ollut laajentua myös yli kuntarajojen laajemmaksi verkostoksi ja saattaa lukutaitopolku malliksi muiden kuntien lukutaitotyötä hyödyttämään. Lukutaitokoordinaattorin työ on ollut pyrkimyksenä integroida pysyväksi toimenkuvaksi ylläpitämään ja kehittämään monilukutaitotyötä ja kuntalaisten lukevaa elämäntapaa.

Hankkeen tavoite on ollut antaa lapsille ja nuorille tasa-arvoiset lähtökohdat monilukutaitojen oppimiselle ja kehittämiselle monimuotoisten tekstien, tilanteiden ja alustojen parissa. Hanke on halunnut edistää lukemisen kulttuurin näkyvyyttä ja kielitietoisuuden sekä lukuilon heräämistä.

Lukeva tulevaisuus -hanke on tavoitellut yhteiskunnallisen vaikuttamisen mahdollisuuksien edistämistä yksilötasosta lähtien. Tavoitteena on ollut pyrkimys koko kunnan ja verkoston kasvavaan osallisuuteen yksilön lukutaitojen kehittäjänä, tukijana ja mahdollistajana. Hanke on halunnut kehittää monilukutaitojen huomioimista kaikkien oppiaineiden sisällä antamaan nuorille pohjaa arjessa pärjäämiselle ja hyvälle elämälle. Hankkeen tavoitteena on ollut kehittää medialukutaitoja ja kriittistä lukutaitoa.

Tasa-arvoiset mahdollisuudet hyviin monilukutaitoihin ja vuorovaikutustaitoihin antavat jokaiselle tasa-arvoisen pohjan opiskeluissa ja työelämässä sekä mahdollistaa osallisuuden aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä.

Lukeva tulevaisuus -hankkeen tavoitteet ja vaikuttavuuden arviointi ja mittarit:

TAVOITE:	ARVIOINTI JA MITTARI:
<ul style="list-style-type: none">• Joroisista Suomen lukevin kunta: lukevan tulevaisuuden rakentaminen Kansallisen lukutaitostrategian suuntaviivoja noudattaen• Yhteisöllisen lukuinnon- ja ilon ja kielitietoisuuden sekä monilukutaitojen kasvattaminen koko kunnassa• Tasa-arvoisuuden ja osallisuuden varmistaminen sekä hyvien elämän peruslähtökohtien takaaminen kaikille hyvien monilukutaitojen avulla• Lukutaitopolku-mallin ja työkalujen sekä toimintamallien rakentaminen ja osaksi toimintaa integroiminen ja juurruttaminen (varhaiskasvatus-perusopetus-lukio)• Lukutaitopolku-mallin monistettavuus ja valtakunnallinen jakaminen• Verkkosivuston/työkalupankin rakentaminen omaan ja avoimeen käyttöön• Laajan ja sitoutuneen lukutaitotyöverkoston rakentaminen• Kuntapäättäjien osallisuuden ja tuen takaaminen lukutaitotyölle• Monilukutaitotyön pysyvyys ja jatkuvuus!	<ul style="list-style-type: none">• Kyselytutkimukset, säännölliset kokoontumiset ja palautekeskustelut, kokemus ruohonjuuritason• NMI-instituutin ja OPH:n kehittämät lukutaitotyön arviointityökalut• Kirjaston tilastot <p>Seurataan:</p> <ul style="list-style-type: none">• Onko tietoisuutta onnistuttu levittämään kaikkiin vaka- ja opetusyksiköihin ja huoltajille sekä muille kuntalaisille?• Tehdyt toimenpiteet ja tapahtumat ja tilastot - vertailua?• Somenäkyvyys ja -tilastot?• Medianäkyvyys?• Saatiinko rakennettua lukutaitopolku-malli, joka on kopioitavissa ja jaettavissa myös muissa kunnissa?• Onnistuttiinko rakentamaan laaja ja sitoutunut verkosto tukemaan lukutaitotyötä?• Onko mallit, ideat ja materiaalit helposti kaikkien saatavilla?• Onko osallisuus ja yhteisöllisyys lisääntynyt?• Onko toiminta saatu integroitua osaksi yksiköiden ja yhteistyökumppanien ja kirjaston jatkuvaa toimintaa?• Onko päättäjät ja kunta sitoutuneet tukemaan lukutaitotyötä tulevaisuudessakin?

4. Monilukutaitotyön toimintasuunnitelma ja alkukartoitus

4.1. Toimintasuunnitelma

Ohjausryhmä – Koordinaattori – Lukutaitovastaavat – Työkalupakki

Lukeva tulevaisuus -hankkeen aluksi muodostettiin ohjausryhmä, jossa on ollut mukana sivistysjohtaja, yhtenäiskoulun rehtori, kirjastonjohtaja ja kirjastonhoitaja (koulun oma yhteyshenkilö) sekä lukutaitokoordinaattori.

Hanketta koordinoimaan palkattiin lukutaitokoordinaattori, jonka keskeisiä työtehtäviä on ollut monilukutaitotyön toimintamallien ja työkalujen kehittäminen, työn jalkauttaminen ja hankkeen dokumentoiminen ja vaikuttavuuden seuraaminen sekä verkostoituminen.

Hankkeessa päätettiin vastuuttaa henkilöitä eri yksiköistä ja toimialoilta huolehtimaan pitkäjänteisestä lukutaitotyöstä ja toimimaan yhteyshenkilöinä yksiköihin. Jokaisesta varhaiskasvatuksen ja opetuksen yksiköstä valittiin lukutaitovastaava TVA-korvauksella tai vastaavalla korvauksella.

Työkalupakiksi hankkeelle rakennettiin verkkosivusto, mihin on koottu kaikki hankkeen lukutaitotyötä koskeva informaatio ja materiaalit. Lukutaitotietoisuutta ja hankeinformaatiota päätettiin jakaa hankkeen verkkosivujen välityksellä, opetushenkilöstön kokouksissa, paikallismedioiden ja somealustojen välityksellä sekä Wilma-viesteillä ja vanhempainilloissa. Lukutaitopolun malli ja hankkeen materiaalit päätettiin jakaa:

www.lukevatulevaisuus.fi
aoe.fi

Hankkeessa päätettiin hyödyntää työn ohjenuorana sekä Kansallista lukutaitostrategiaa 2030 että Lukeva varhaiskasvatus-, Lukeva koulu- ja Lukeva kunta -malleja. Lukeva tulevaisuus -hanke halusi hyödyntää myös Joroisten yhtenäiskoululla 2021-2023 aloitettuja lukutaitoja ja -intoa tukevia toimia. Lukutaitokoordinaattori hyödynsi hankkeen alkuvaiheessa yhtenäiskoululla aiemman käytännöntyön kautta saamaansa kokemusta lukutaitojen tilasta ja oppilaiden tarpeista.

Toimintamalli päätettiin toteuttaa laajassa ja tiiviissä yhteistyössä kuntajohdon, varhaiskasvatuksen, peruskoulun, lukion, opettajien ja ohjaajien, kirjaston, nuorisotoimen, yrittäjien sekä muiden kunnallisten toimijoiden kanssa. Lasten ja nuorten sekä perheiden osallisuus arvotettiin tärkeäksi osaksi työtä.

Lukutaitotyön hanke on pyrkinyt tukemaan ajatusta lukevasta kunnasta, jossa lukutaitotyö on kaikkien asialistalla. Hankeen aikana on ollut tavoitteena tehdä yhteistyötä myös päättäjien keskuudessa ja vahvistaa tietoisuutta monilukutaitotyön merkityksestä kuntalaisten tulevaisuutta ja kunnan hyvinvointia ajatellen.

4.2. Alkukartoitus

Lähtötilanteessa selvitettiin yhteistyötahojen kanssa millaista lukutaitotyön muotoa juuri heidän yksiköissään ja kohderyhmissään tarvitaan ja voidaan toteuttaa. Hankeen alussa selvitettiin yksiköiden ja jo olemassa olevien yhteistyötahojen olemassa olevat resurssit ja toiminnassa olevat toimintamuodot, joiden puitteissa monilukutaitotyötä voidaan tehdä ja toteuttaa. Lisäksi alkuun kartoitettiin palaverien ja keskustelujen muodossa myös ideoita ja mahdollisuuksia uuden toiminnan luomiseksi ja kehittämiseksi.

Alkuvaiheessa kartoitettiin käynnistettävästä tai jo olemassa olevasta lukutaitotyöstä eri yksiköissä vastaavat henkilöt, toimintaa käytännön tasolla toteuttavat henkilöt ja kohderyhmät. Jo lähtötilanteessa toiminnassa olevat käytänteet ja lukutaitotoimet kirjattiin yhteistyötahojen kanssa ylös. Avainsanoina kartoitusvaiheessa oli: **Kuka, kenelle, mitä, missä ja milloin, sekä vastuunkantajat?**

Kaikista varhaiskasvatuksen ja opetuksen yksiköistä kontaktoitiin erityisesti suomen kielen opettajat, mutta myös aineiden opettajat integroimaan lukutaitotyö omaan opetukseensa. Jo alkuvaiheessa tehtiin yhteistyö erityisopetuksen kanssa lukemisen tuen tarpeiden kartoittamiseksi.

Ensisijainen yhteistyökumppani hankkeessa on ollut kunnan oma kirjasto. Kirjaston kanssa ryhdyttiin suunnittelemaan vuosittaista ohjelmaa eri ikäryhmien kanssa tehtävästä lukutaitotyöstä.

Heti hankkeen aluksi kontaktoitiin myös lasten ja nuorten huoltajia, harrastustoimijoita, yrittäjiä ja muita mahdollisia yhteistyökumppaneita sekä hankkeen edetessä myös päättäjiä ja yhteiskunnallisia vaikuttajia lukutaitotyön

LUKEVATULEVAISUUS-HANKE

edistämiseksi. Alkuvaiheessa kartoitettiin myös yhteistyöverkostosta esiin nousevia ideoita ja ajatuksia lukutaitotyön kehittämiseksi.

Lähtötilanteen kartoittamiseksi tehtiin useiden kokousten ja tapaamisten lisäksi Lukutädin tutkimus -kyselytutkimus yläkoulun oppilaille. Kyselyn avulla kartoitettiin oppilaiden kokemia haasteita lukemiseen ja kirjoittamiseen liittyen, heidän kokemuksiaan ja mielipiteitään erilaisista lukemiseen liittyvistä asioista ja kysyttiin heidän toiveitaan aiheeseen liittyen.

5. Lukutaitopolku-mallin työkalut

Lukutaitopolku – Vuosikellot – Verkosto – Oppiaineisiin integroitu monilukutaitotyö

5.1 Lukutaitopolku

Lukutaitopolku on ylätasosuunnitelma Joroisten kunnan kaikkien varhaiskasvatukseen-, perusopetuksen- ja lukion yksiköiden vuosittaisista lukutaitotoimista. Lukutaitopolku ohjaa koko kunnan lasten- ja nuorten parissa tehtävää lukutaitotyötä. Lukutaitopolku on pohja vuosittaisten, tarkempien ja yksikkökohtaisten vuosikellojen suunnittelussa. Lukutaitopolku ohjaa joka vuosi velvoittavasti toteutettavaa monilukutaitotyötä.

Lukutaitopolku on sivistysjohdon ja varhaiskasvatus- ja opetusyksiköiden johtajien hyväksymä ja näin ollen myös osa yksiköiden velvoittavaa toimintaa. Lukutaitopolku on laadittu yhteistyössä kaikkien varhaiskasvatuksen ja opetuksen yksiköiden lukutaitovastaavien kanssa ja yksiköiden johto on ollut mukana laatimassa polkua. Tiivis yhteistyö kirjaston kanssa on ollut tärkeä osa lukutaitopolun suunnittelua.

Lukeva tulevaisuus -hankkeen lukutaitopolku varhaiskasvatuksesta lukioon. Yksiköiden alla näkyy yksikkökohtaiset toimet ja alimassa palkissa kaikkia yksiköitä koskevat vuosittaiset toimenpiteet:

5.2. Lukutaitopolun vuosikellot

Lukeva tulevaisuus -hankkeen tärkeimpinä käytännöntyön organisoinnin työkaluina ovat toimineet yksiköiden omat vuosikellot, joihin on koottu aikataulut, tehtävät ja lukutaitotoimet koko lukukauden ajalta. Vuosikellot ovat tukeneet toiminnan suunnittelua ja seurantaa ja tehneet lukutaitotyöstä läpinäkyvää koko työyhteisölle. Vuosikellot ovat olleet esillä myös mm. kaikkien yksiköiden taukokuoneissa ja opettajainhuoneissa.

Vuosikello on toimintakalenteri, jota seurataan kuukausitasolla koko lukuvuoden ajan. Vuosikelloista näkyy kaikki toteutetut, tulevat ja suunnitteilla olevat lukutaitotyöhön liittyvät konseptit, tapahtumat, teemapäivät, kilpailut, haasteet, tempaukset, kirjastoyhteistyö, ja jatkuvat toimet yksiköissä.

Vuosikellot on laadittu vuosittain yksiköiden omissa lukutaitopalavereissa yhdessä lukutaitokoordinaattorin ja yksiköiden lukutaitovastaavien kanssa. Esimerkiksi varhaiskasvatuksessa vuosikellon laadintaan osallistui syksyllä 2024 kaikki kolme vastaavaa eri varhaiskasvatuksen yksiköistä sekä molempien esiopetuksen lukutaitovastaavat ja lukutaitokoordinaattori. Suunnitteluun osallistuivat myös varhaiskasvatuksen yksiköiden johtajat.

Vuosikellojen suunnitteluvaiheessa toiminta- tai lukuvuoden alussa on kontaktoitu myös kirjasto ja muut yhteistyötahot, jotta vuosikelloon on saatu täydennettyä kaikki toimet myös yhteistyökumppaneiden kanssa. Vuoden mittaan vuosikelloihin kirjataan ylös myös lukuvuoden aikana tarkentuvat tapahtumat, retket ja vierailijat.

Aluksi Lukeva tulevaisuus -hankkeessa vuosikellon alustaksi valittiin Plan-365 -ohjelma, joka tuottaa lineaarisen aikajanan projektinhallintaan. Harkinnassa oli myös Plandisc-ohjelmisto. Lopullisen muodon vuosikello otti Word-pohjaan luodusta taulukosta, jota kaikkien kaikissa yksiköissä oli helppo päästä muokkaamaan, riippumatta yksikön mahdollisuuksista hankkia erillisiä ohjelmia.

Kirjaston vuosikello 2024-2025:

LUKEVA TULEVAISUUS

1

KIRJASTON VUOSIKELLO

Lukuvuosi 2024-2025

Lukevatulevaisuus.fi

Joroinen.fi

5.3. Lukeva tulevaisuus -verkosto

Laaja ja sitoutunut yhteistyöverkosto on pohja toimivalle lukutaitotyölle ja yhteisöllisyyden ja osallisuuden kasvattamiselle.

Lukeva tulevaisuus -hankkeen verkostossa kiinteässä suunnitteluyhteistyössä ja valvontavastuussa ovat olleet hankkeen ohjausryhmän jäsenet; sivistysjohtaja, yhtenäiskoulun rehtori, kirjaston johtaja, koulu yhteistyön kirjastonhoitaja ja lukutaitokoordinaattori. Lukeva tulevaisuus -hanke on Opetushallituksen rahoittama, ja yhteistyö opetushallituksen kanssa on ollut olennainen osa hankkeen toteuttamista.

Kirjaston kanssa on tehty **kirjallinen yhteistyösopimus kirjaston ja koulun välisestä yhteistyöstä**. Kirjaston rooli on kirjattu myös lukutaitopolkuun. Kirjaston kanssa on suunniteltu myös lukuvuosittain oma vuosikello, joka sisältää tarkemmat vuosittaiset yhteistyötoimet varhaiskasvatuksen ja koulujen kanssa.

Lukutaitovastaavat ovat huolehtineet lukutaitotyön toteutumisesta omissa varhaiskasvatuksen- tai opetuksen yksiköissään ja olleet tärkeä osa toiminnan suunnittelua. Hankkeella on myös ollut useita sitoutuneita paikallisia yhteistyökumppaneita, kuten Torstilan kartano ja Joroisniemen kartano, Joroisten musiikkipäivät ja Palvelutalo Mansikkapaikka. Vuonna 2024-2025 on tehty myös upeaa yhteistyötä ZoneVD-tubettaja ja tietokirjailija Joonas Leppälän kanssa, joka on toiminut hankkeen kummina.

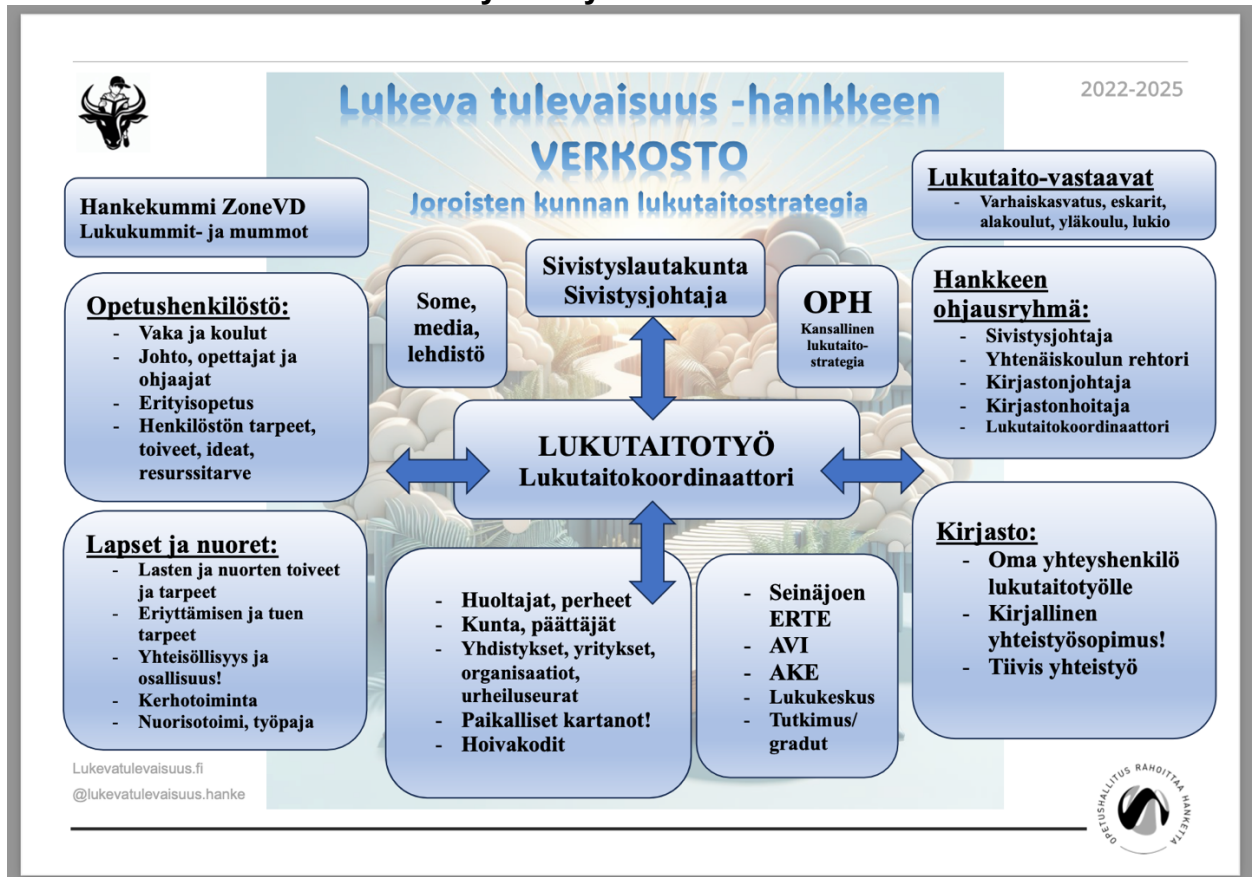
Hankkeessa on tehty laajasti yhteistyötä myös koko kasvatus- ja opetushenkilöstön kanssa ja osallistettu huoltajia mukaan lukutaitotyöhön. Yhteistyötä on tehty paikallisen lehdistön kanssa ja somenäkyvyys on ollut osa näkyväksi tekemisen strategiaa.

Lapset ja nuoret ovat olleet osana lukutaitotyön kehittämistä ja heidän toiveitaan on selvitetty keskustelelevassa hengessä niin lukutaitovastaavien kuin lukutaitokoordinaattorin toimesta. Kaikki koululaiset ovat saaneet myös mahdollisuuden osallistua Kirjasto 2030-kyselyyn, joka sisälsi osion kirjaston ja koulun välisestä yhteistyöstä. Yläkoululaisille teetettiin ”lukutädin tutkimus” hankkeen ensimmäisenä lukuvuotena.

Lukutaitopolku -mallia on levitetty valtakunnallisesti yhteistyössä Aluehallintoviraston ja Opetushallituksen sekä Seinäjoen ERTE:n ja Savon AKE:n kanssa.

Lukeva tulevaisuus -hankkeen yhteistyöverkosto:

5.4. Monilukutaitojen konseptit osana opetusta

Monilukutaitoihin kuuluu mekaanisen lukutaidon ohella paljon muitakin taitoja. Monilukutaitoinen kykenee hankkimaan ajankohtaista ja luotettavaa tietoa sekä arvioimaan informaatiota ja tietolähteitä kriittisesti. Monilukutaitoihin kuuluu kyky tuottaa, tulkita ja esittää tietoa ja mielipiteitä eri muodoissa ja ympäristöissä, kulttuureissa sekä konteksteissa.

Monilukutaitoihin kuuluu mm. kuvanlukutaitoja, kulttuurisia lukutaitoja ja matemaattisia lukutaitoja sekä medialukutaitoja. Hankkeen aikana myös opiskelutaitojen opettaminen on huomioitu yhdessä oppilaanohjauksen kanssa.

Seuraavien monilukutaitotyön konseptien kautta olemme pyrkinneet Lukeva tulevaisuus -hankeessa ja sen jälkeisessä opetustyössä huomioimaan monilukutaidot osana eri oppiaineiden opetusta:

5.4.1. Tiedelukutaidot

Tiedelukutaidot osana opetusta edistävät:

- kriittistä lukutaitoa
- relevantin tiedon löytämisen taitoja
- kyvyn arvioida tietolähteitä
- matemaattisia ja numeraalisia lukutaitoja
- kuvanlukutaitoja esim. erilaisten diagrammien osalta

Tiedelukutaidot huomioivassa opetuksessa:

- Tiedejulkaisut ja -uutiset säännöllisesti osana opetusta
- Pohditaan yhdessä tietolähteiden luotettavuutta, etsitään luotettavaa tietoa oppiaineiden ja opetussisältöjen ympäriltä
- Opetellaan tulkitsemaan tutkimuksia, tilastoja ja diagrammeja
- Tutustutaan oppianetta koskeviin uutisiin ja seurataan aikaa
- Pohditaan missä tiedelukutaidoista on hyötyä arkielämässä

5.4.2. Kulttuuriset lukutaidot ja kielitietoisuus

- Osana opetusta tutustutaan kohdemaan/-kielen kulttuuriin ja pohditaan kuinka sen tuntemus vaikuttaa esimerkiksi uutisten tai muiden tekstien ymmärtämiseen.
- Kuinka kriittistä on taustaymmärrys kulttuurista, yhteiskunnasta, tapakulttuurista ja esimerkiksi huumorista, jotta voi ymmärtää kyseessä olevasta kulttuurista kumpuavaa viestintää syvemmin ja tulkita sitä oikein?
- Pohditaan oman kotimaan ja kohdemaan kulttuurisia ja yhteiskunnallisia eroja, ja kuinka ne vaikuttavat viestintään. (Kasvatetaan samalla myös oman kulttuurituntemuksen heräämistä.)
- Kuinka kulttuurin tuntemus hyödyttää suullisessa viestinnässä ja kanssakäymisessä?
- Perehdytään kohdemaan uutisiin
- Perehdytään kohdemaan omiin kirjailijoihin ja tuotantoon
- Onko mahdollisuutta hyödyntää vierailijaa ko. maasta tai kulttuuritaustasta?
- Voisiko oppilas tehdä esimerkiksi kotitehtävät silloin tällöin omalla kotikielellään (vaikka olisi joku muu kuin suomen kieli)?

Toteutusesimerkki:

- -Grimmin sadut viidennen luokan oppilaille saksan opintojen ohessa, ääneen luettuna. Oppilaat saavat visualisoida kuuntelemaansa satua piirtämällä samalla.
- -Los geht's -oppikirjan teemoja seurailen. Kirjassa teemana satukatu, joka on Saksassa.
- -Tutustutaan myös saksalaiseen uutisiin ja maan kulttuuriin tietoa etsien ja keskustellen.
- -Poikkeako saksalainen tapakulttuuri tai yhteiskunta suomalaisesta?

5.4.3. Media ja mielipiteet osana monilukutaitoja

- Uutiset osana oppilaiden arkea, HS – lastenuutiset alakoululaisilla, yläkoulussa uutiskatsaukset aamunavauksissa kaksi kertaa viikossa.
- Uutiset ja media osana tiedelukutaitoja: tiedeuutisia- ja julkaisuja matemaattisten aineiden tunneilla ja lukuaineiden tunneilla.
- Mielipidekirjoitukset ja vaikuttaminen vahvasti esillä suomen kielen tunneilla.
- Yhteistyö paikallislehdistön kanssa, oppilaiden omat kirjoitukset.
- Some ja sisällöntuottaminen projekteissa ja tempauksissa.
 - **Esimerkiksi Joroisten lukiolaiset tuottavat somesisältöä Joroisten Jari-Pekka -liikenneasemalle**
- Pohdintaa luotettavista tietolähteistä ja kriittisestä lähestymistavasta tiedonhaussa.

6. Monilukutaitotyön koordinointi

Lukeva tulevaisuus -hanketta lähdettiin rakentamaan perustamalla ohjausryhmä ja palkkaamalla lukutaitokoordinaattori organisoimaan kunnan lukutaitotyötä. Ohjausryhmään kuuluu sivistysjohtaja, yhtenäiskoulun rehtori, kirjastonjohtaja ja kirjastonhoitaja sekä lukutaitokoordinaattori. Lukutaitokoordinaattori raportoi lukutaitotyöstä ohjausryhmää, joka valvoo toiminnan toteuttamista ja budjetin toteutumista. Ohjausryhmä päättää myös lukutaitotyön päälinjoista.

Lukutaitotyön vastuuta jaettiin valitsemalla jokaiseen Joroisten kunnassa toimivaan varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukion yksikköön lukutaitovastaava. Lukutaitovastaavat kokoontuivat säännöllisesti suunnittelemaan toimintaa ja seuraamaan sen toteutumista. Lukutaitovastaavat huolehtivat sovittujen toimien käytäntöönpanosta ja tiedottamisesta omissa yksiköissään.

Kirjaston kanssa tehtiin kirjallinen yhteistyösopimus ja kirjastolta valittiin oma yhteyshenkilö varhaiskasvatuksen ja koulun kanssa tehtävää yhteistyötä ajatellen.

6.1. Lukutaitokoordinaattorin työnkuva

Lukutaitokoordinaattorin päätehtäviin on kuulunut lukutaitotyön kehittäminen ja ideointi yhdessä kaikkien yksiköiden kanssa, varhaiskasvatuksesta lukioon. Lukutaitokoordinaattorin tehtävään on kuulunut lukutaitotoimien kirjaaminen lukutaitopolun ja vuosikellojen muotoon. Koordinaattorin tehtäviin on kuulunut hankekäsikirjan kirjoittaminen lukevatulevaisuus.fi-verkkosivuston ja materiaalipankin rakentaminen sekä ylläpitäminen.

Lukutaitokoordinaattori on tukenut sovittujen toimenpiteiden toteutumista kaikissa yksiköissä, on kutsunut koolle lukutaitovastaavien kokoukset ja osallistunut ohjausryhmään. Lukutaitokoordinaattori on toiminut linkkinä kaikkien toimijoiden ja yksiköiden välillä ja huolehtinut materiaalien keräämisestä, luomisesta ja toimittamisesta sekä lukutaitovastaavien ja oppilaiden ja huoltajien tiedottamisesta. Koordinaattori on myös toteuttanut kartoituksia ja kyselytutkimuksia.

Lukutaitokoordinaattori on toiminut yhteyshenkilönä Opetushallitukseen ja on osallistunut ja koulutautunut niin Opetushallituksen kuin Aluehallintoviraston ja muiden toimijoiden tilaisuuksissa, sekä verkostoitunut muiden lukutaitotyötä tekevien tahojen kanssa valtakunnallisesti. Koordinaattorin tehtävään on liittynyt myös vastuu hankkeessa kehitetyn lukutaitopolku-mallin levittämisestä

valtakunnallisesti. Koordinaattori toimi myös osana Joroisten kunnan Kirjasto 2030 -työryhmää ja osallistui kirjaston tulevaisuuden suunnitteluun ja Kirjasto 2030 -kuntalaiskyselyn rakentamiseen ja toteuttamiseen.

Lukutaitokoordinaattorin työnkuvaa on kuulunut myös muun muassa hankkeen budjetointi ja talousarvion laatiminen, hankinnat, toiminnan organisointi, aikataulut ja tapahtumien ja vierailijoiden sekä retkien järjestely. Lukutaitokoordinaattori on työskennellyt lasten ja nuorten parissa kaikilla yläkoululuokilla jokaviikkoisilla lukutunneilla, sekä varhaiskasvatuksessa ja alakouluilla erikseen sovitulla vierailuilla.

6.2. Johtamisen merkitys lukutaitotyössä

Lukutaitokoordinaattorin varsin laajasta työnkuvasta johtuen hankkeen suunnittelu ja toteuttaminen ilman päätoimista työntekijää olisi ollut mahdottomuus. Koko kunnan kattava lukutaitotyö vaatii strategista suunnittelua ja organisointia sekä toiminnan käytännön tason jalkauttamista. Koko kunnan lukutaitotyön toteutuminen vaatii myös ylimmän johdon tuen.

Eryteisesti työn jatkuvuuden kannalta on oleellista lukutaitotyön rakentaminen osaksi kunnan ja eri toimintayksiköiden pysyviä rakenteita ja toimintatapoja. Varhaiskasvatuksen ja opetuksen henkilöstö on valmiiksi kuormitettua ja työllistettyä, joten lukutaitotyön tulee olla rakennettua siten, että se tukee ja palvelee tarjoamalla valmista tukea lukutaitotyölle, opetushenkilöstön lisätyön teettämisen sijaan. Tähän tarvitaan lukutaitotyön organisoijaa ja tekijää.

Tehokkaan lukutaitotyön toteutumisen ja pysyvyyden kannalta on tärkeää, että työtä seurataan, tietoa tuloksista hankitaan ja eri yksiköiden välistä yhteistyötä tuetaan toimintaa organisoimalla ja koordinoimalla. Normaalin arkiyön ohessa opetushenkilöstöllä ei ole tällaiseen aikaan eikä resursseja. Osa lukutaitotyötä on myös tapahtumajärjestäminen ja media- ja somenäkyvyyden luominen, jotka vaativat työaikaressursseja.

Pysyvien rakenteiden ja toimintamallien kehittämiseksi on oleellista saada kunnan ylimmän johdon tuki lukutaitotyölle. Lukeva tulevaisuus -hankkeessa mm. sivistysjohtaja, yhtenäiskoulun rehtori, kirjaston johto ja sivistyslautakunta ovat olleet mukana suunnittelemassa ja seuraamassa työtä. Lukutaitotyötä on esitelty myös kunnanhallitukselle. Tiedottaminen ja yhteistyö kuntajohdon ja päättäjien

parissa on ollut pohja pitkäjänteisen työn kehittämiseksi, sopimusten laatimiseksi ja työn tulevaisuuden takaamiseksi.

Lukutaitotyön suunnitelmallinen koordinointi ja yhteistyö kuntajohdon kanssa on valmistellut lukutaitotyölle jatkoa myös kirjattuna kunnan toimintamallina hankkeen päättymisen jälkeen.

7. Kartoitukset ja kyselyt hankkeen alussa ja keskivaiheilla

Kyselytutkimusten avulla on pyritty kartoittamaan alkutilannetta ja tekemään väliarviointia hankkeen aikana. Kyselytutkimusten tulokset ovat luoneet pohjaa myös osallisuudelle ja yhteistyölle niin oppilaiden kuin työntekijöiden parissa. Tuloksia on hyödynnetty myös toiminnan suunnittelemisessa.

(Kaikkien kyselytutkimusten tulokset ovat kokonaisuudessaan luettavissa osoitteessa www.lukevatulevaisuus.fi)

7.1. Lukutädin tutkimus yläkoululaisille

Lukukysely toteutettiin perinteisellä kyselylomakkeella, jonka oppilaat täyttivät suomen kielen oppitunnilla. Kyselyyn osallistui kaikki Joroisten kunnan yläkoululaiset seitsemännestä yhdeksänteen luokkaan (kyselypäivänä paikalla olevat).

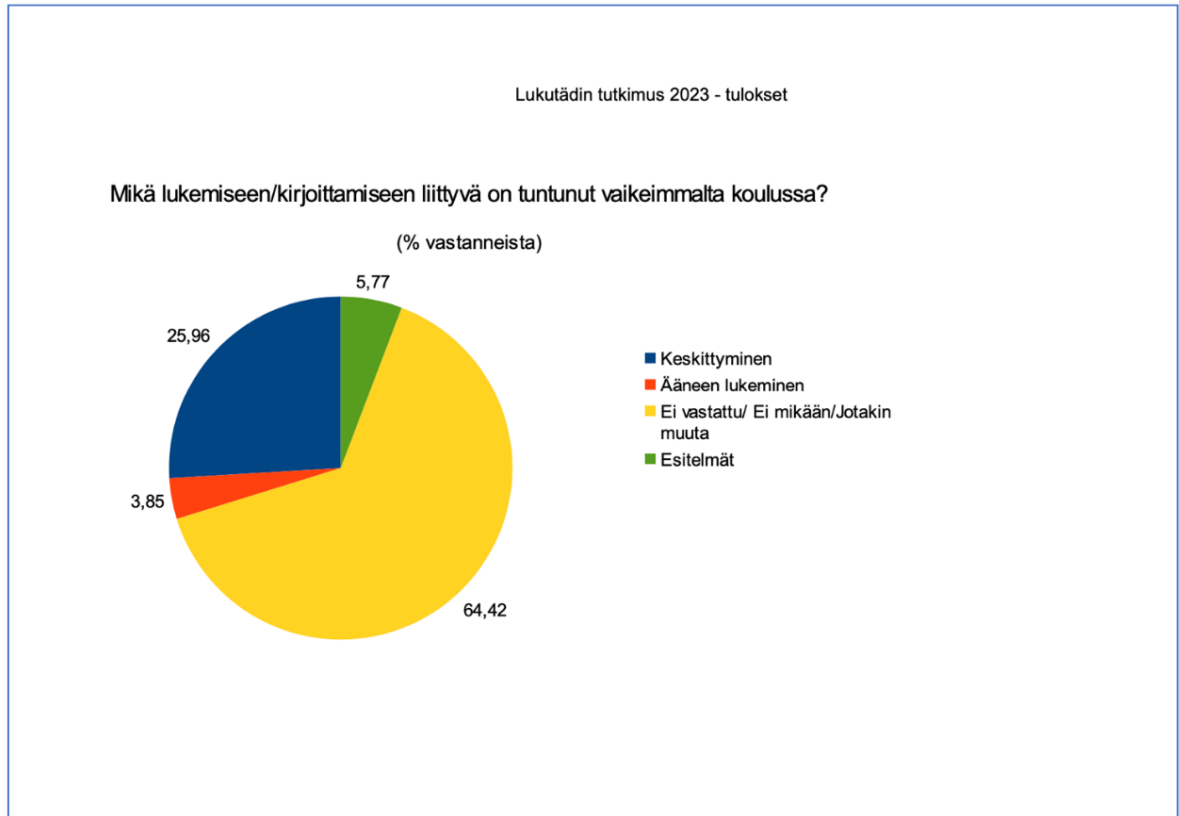
Suomen kielen tunneilla viikoittain pidettävä lukutunti nousi selvästi pidetyimmäksi asiaksi koulussa lukemiseen ja kirjoittamiseen liittyen. Mieluisinta lukutunneilla oli, jos sai lukea kaverin kanssa jossakin mukavassa ja rauhallisessa paikassa, esimerkiksi käytävän sohvilla. Tärkeää oli saada lukea itselle mieluista ja kiinnostavaa kirjaa. Jopa reilu 37 prosenttia vastanneista oppilaista oli sitä mieltä, että suomen kielen tunneilla kerran viikossa pidetyt lukutunnit olivat se mukavin juttu.

Mukaviksi lukemiseen liittyviksi asioiksi nuoret nostivat esiin myös lukuvälitunnit ja sellaiset lukuhetket, jolloin opettaja on lukenut oppilaille ääneen kirjaa tai novelleja. Osa piti ryhmitöitä ja esitelmien tekoa mukavana. Muutamista oppilaista mukavinta oli lukukoiravierailut, rentoutuminen ja kirjojen maailmaan uppoutuminen. Ilahduttavaa tutkimustuloksissa oli se, että lähes puolet nuorista ilmoittivat lukevansa vapaa- ajallaan ainakin jotakin, ainakin joskus!

Suurimmaksi haasteeksi lukemisessa nousi keskittymiseen liittyvät ongelmat. Noin 25 prosenttia vastanneista ilmoitti, että hankalinta lukemisessa on sen aloittaminen, siihen keskittyminen ja keskittymisen ylläpitäminen ja häiriötekijöiden sietäminen. Pitkään lukeminen koettiin raskaaksi. Osa koki haastavaksi ääneen lukemisen, sekä muutama kirjaesitelmien tekemisen. Tukea tai apua lukemiseen liittyen toivoi kuitenkin hyvin harva, mutta muutamat nostivat esiin tuen tarpeen juuri keskittymiseen liittyen. Jokunen vastanneista toivoi apua mieluisten kirjojen löytämiseksi.

Lukutädin tutkimus, lukemiseen ja kirjoittamiseen liittyvät haasteet:

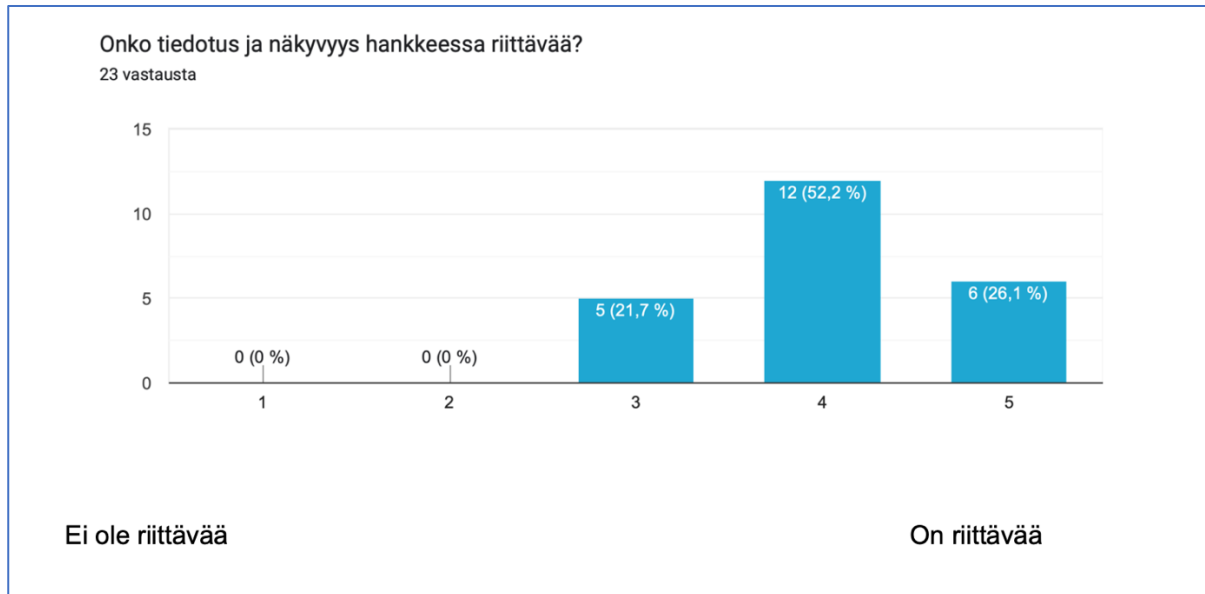
7.2. Kyselytutkimus henkilökunnalle

Lukeva tulevaisuus -hankekysely toteutettiin tammikuussa 2024 kaikille Joroisten kunnan varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukion opettajille, ohjaajille ja muulle lasten ja nuorten kanssa toimivalle henkilökunnalle. Kyselylinkki lähetettiin osallistujille Wilma-viestin kautta. Kyselytutkimus toteutettiin Google-Forms -ohjelmalla.

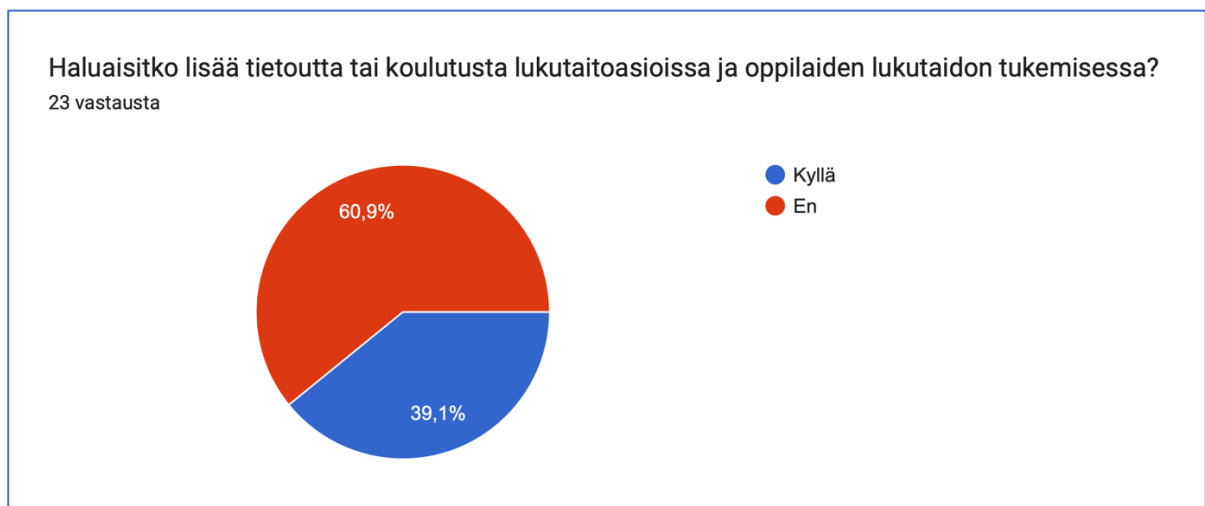
Tulosten mukaan hankkeen merkityksellisyys ja näkyvyys on ollut hyvällä tasolla ja hankkeella on ollut merkitystä lukutaitotyössä. Kyselyn avulla saatiin myös erityisesti avoimien kysymysten kautta yksityiskohtaista tietoa toimista ja toimintamalleista, jotka ovat toimineet ja joita toivotaan lisää. Palautetta tuli myös kehittämistä vaativista toimista. Alla muutamia poimintoja kyselyn tuloksista.

Kyselytutkimus henkilökunnalle, hankkeen näkyvyys ja tiedottaminen:

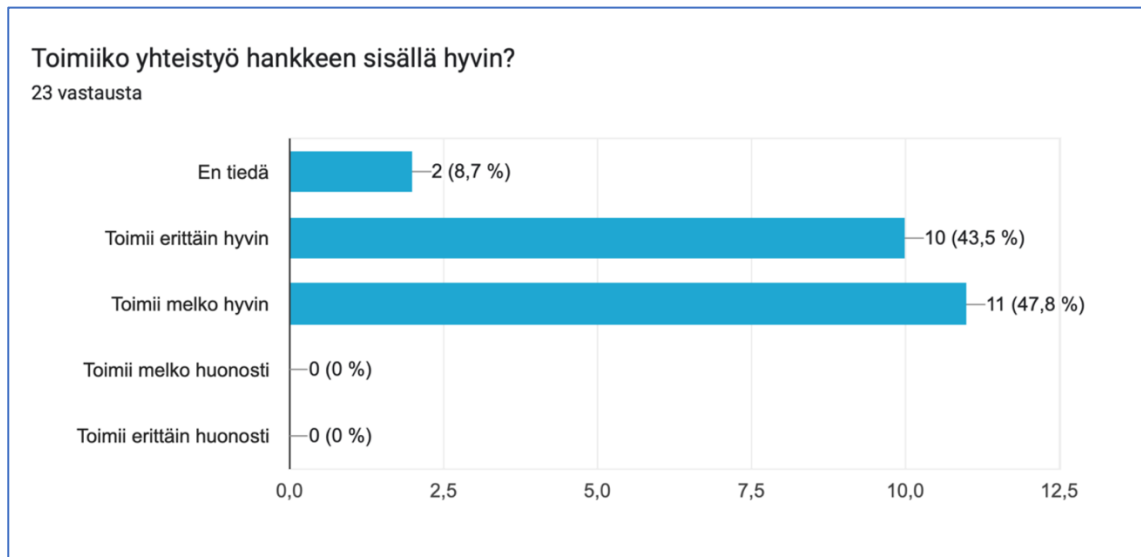

Kyselytutkimus henkilökunnalle, kiinnostus lisäkoulutusta kohtaan:

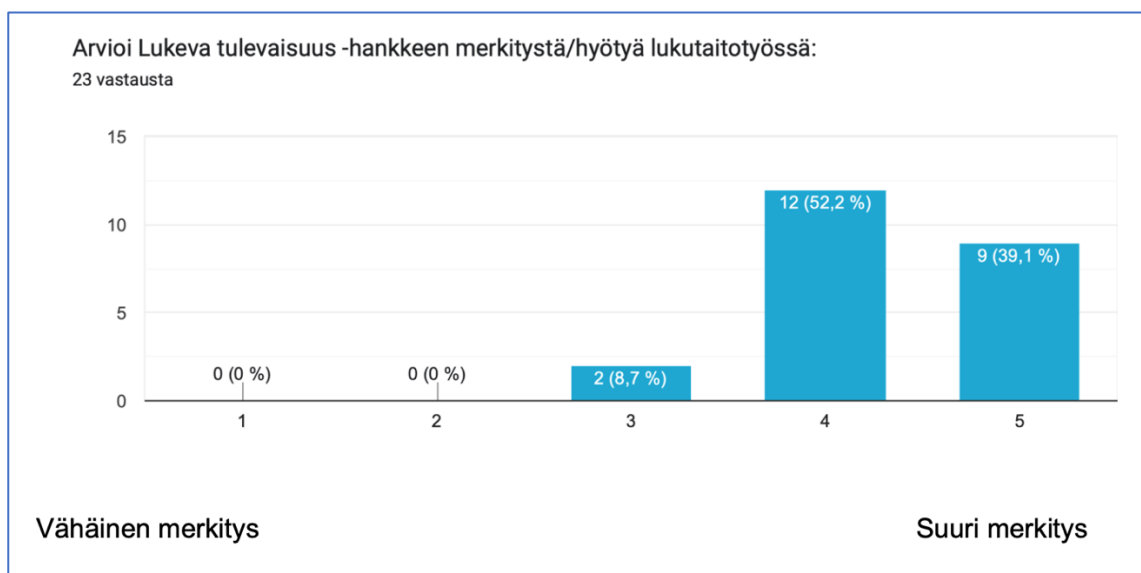

Kyselytutkimus henkilökunnalle, yhteistyö hankkeen sisällä:

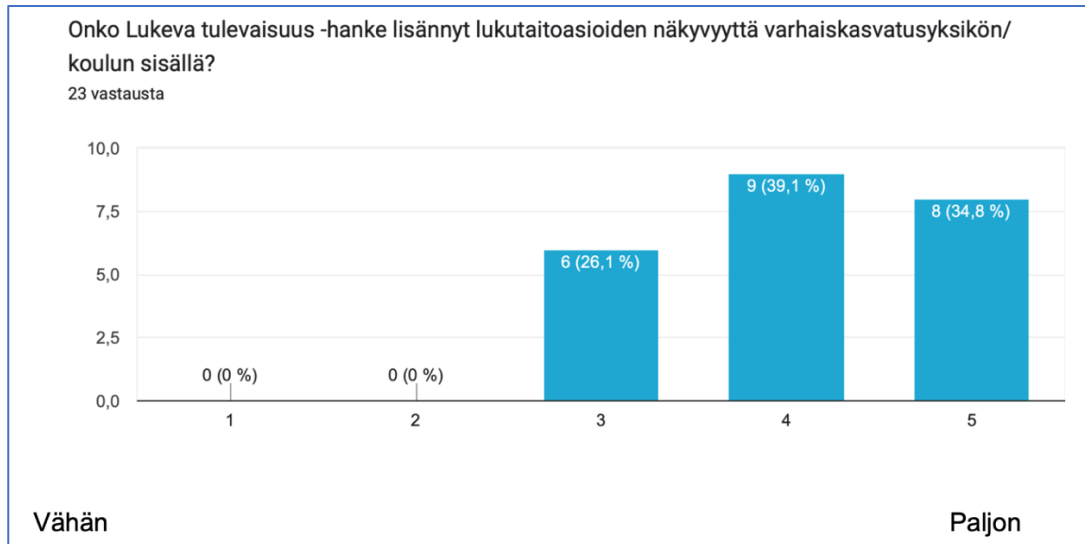

Kyselytutkimus henkilökunnalle, hankkeen merkitys ja hyöty luku- taitotyössä:

Kyselytutkimus henkilökunnalle, näkyvyyden lisääntyminen:

7.3. Kirjasto 2030 -kuntalaiskysely

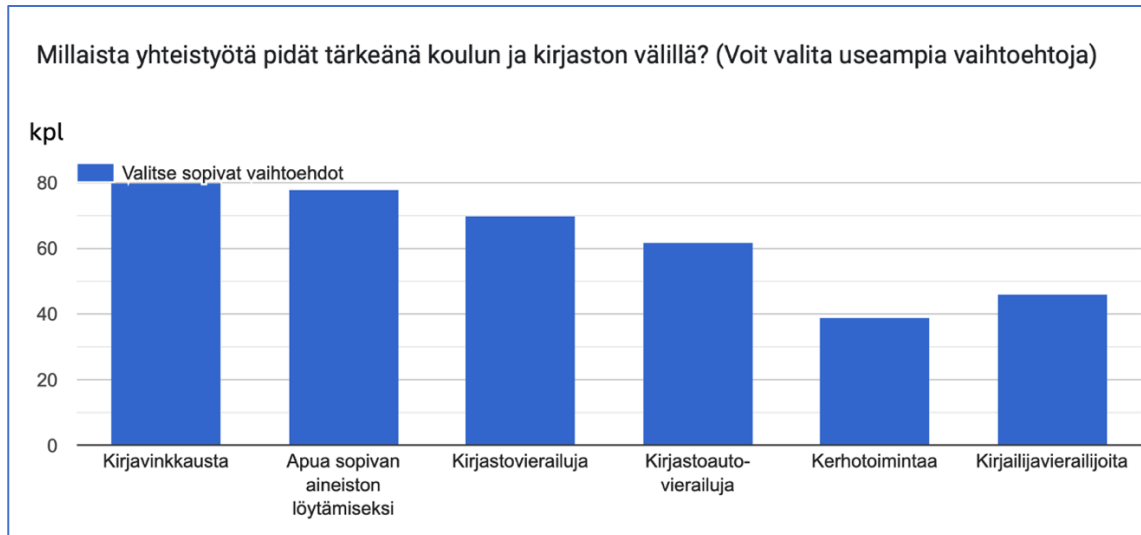
Kirjasto 2030 -kuntalaiskyselyssä kartoitettiin mm. seuraavia osa-alueita:

- Taustatiedot
- Kirjaston käyttötottumukset
- Tyytyväisyys kirjaston palveluihin ja tiloihin
- Mielenkiinto lainattavia välineitä kohtaan
- Toiveita aineistoista, tiloista, palveluista, välineistöstä jne.
- Kartoitusta kirjastoautosta
- Kartoitusta kirjaston ja koulun välisestä yhteistyöstä
- Palautettuja vastauksia 210

Koulun ja kirjaston yhteistyötä koskien toivottiin yhteisiä aineistonäyttelyjä, pajoja, pelimahdollisuuksia, lisää kirjojen lukemista ja mm. kirjavinkkauksia aihepiireittäin. Myös kulttuuritapahtumia, kuten konserteja, näytelmiä ja musikaaleja toivottiin. Toivomuksissa nousi esiin myös viihtyisät ja mukavat tilat. Alkuopetuksen oppilaille suunnattu Kirjastoetsivät-kerho koettiin tärkeäksi.

Kirjasto 2030 -kuntalaiskysely: Toivotut yhteistyömuodot (kpl/210 vastaajaa):

8. Onnistuneet toimintamallit ja toimivat käytänteet

Erityisen onnistunut toimintamuoto on ollut ennako-oletusten mukaisesti tiivis, suunnitelmallinen kirjastoyhteistyö ja kirjaston oma yhteyshenkilö varhaiskasvatusta ja kouluja varten. Onnistuneen lukutaitotyön kannalta oleellista on ollut myös lukutaitotyön integroiminen kaikkiin oppiaineisiin ja osaksi varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen arkea. Johdon ja päättäjien tuki on ollut tärkeää pitkäjänteisen lukutaitotyön rakentamiseksi ja kirjallisten yhteistyösopimusten laatimiseksi.

Yhteisöllisyys ja lasten- ja nuorten osallisuus ovat lukutaitotyössä avainasemassa. Esimerkiksi eri ikäisten yhteiset lukuhetket ovat lisänneet ääneen lukemisen motivaatiota ja rohkeutta ja onnistumisen ja osaamisen kokemuksia. Hetket ovat lisänneet silminnähdessä myös lukuiltoa ja -intoa. Oppilaat ovat olleet innokkaita lähtemään ja osallistumaan yhteisiin lukuhetkiin niin pienempien tai isompien oppilaiden kanssa kuin lukemaan ikäihmisten kanssa palvelutalokäynnillä.

Yhteisöllisyyttä on toteutettu eri opetusyksiköiden ja eri luokkien ja oppiaineiden välisellä yhteistyöllä vierailujen, projektien ja teemapäivien muodossa. Myös vertaisvinkkausta on toteutettu unboxataan kirja -kirja-arvosteluin ja lukumuistoja ja lukuminuutta koskevia kokemuksia on jaettu lukugallupein. Lukuintoa on kasvatettu kirjailijavierailijoiden ja esikuvien kautta. Innoittajana ja esikuvana on toiminut lähes kaikkien nuorten tuntema ZoneVD-tubettaja ja tietokirjailija Joonas Leppälä – hankekummin ominaisuudessa.

Lasten- ja nuorten omien mielenkiinnon kohteiden kartoittaminen on ollut ensisijaisen tärkeää lukuinnon löytymiseksi. Tähän on hyödyllistä käyttää aikaa esimerkiksi suomen kielen lukutuntien yhteydessä silloin, kun oppilaat saavat valita itse kirjan luettavakseen. Kirjavinkkauksia voi hyödyntää ennen itse valittavien kirjojen lukemista. Myös mieluisiin lukupaikkoihin ja lukuryhmiin on suotavaa panostaa.

Viikottaiset lukutunnit ovat tukeneet lukemista käytännönläheisesti osana opetusta. Jokaisella vuosiluokalla käytettiin yksi oppitunti viikossa pelkästään lukemiseen. Ajoittain oppilaille luettiin ääneen, ajoittain oppilaat lukivat yhdessä yhteistä kirjaa ja välillä itse valittua teosta. Kirjoista järjestettiin kirjallisuuskeskusteluja, lukupiirejä, ryhmitöitä tai muita tehtäviä. Lukutaitokoordinaattorin työpanoksella ryhmiä oli mahdollista myös jakaa ja eriyttää, ja työskennellä erikseen esimerkiksi enemmän tukea tarvitsevien oppilaiden kanssa.

Nuorten kanssa pidettiin myös lukutsemppi-tunteja, joiden aikana pohdittiin lukutaitojen merkitystä nuorten silloisessa elämäntilanteessa ja pohdittiin lukutaitojen tarpeellisuutta oman tulevaisuuden näkökulmasta. Oppilaat tekivät aiheesta ryhmätöitä. Tunneilla perehdyttiin myös lukutaitojen tilaan muualla maailmassa. Lukumotivaatio-tunneilla oppilaat löysivät selkeäsi ajatuksen lukutaitojen oleellisuudesta osana tavallista arkea ja elämää. Lukutaitojen tärkeys elämän selviytymistaitona selkiytyi monen nuoren ajatusmaailmassa.

Opinto-ohjaajan kanssa on tehty yhteistyötä pitämällä oppilaille oppitunti Lukutaidot työelämässä- aiheesta. Näillä tunneilla on pyritty myös luomaan oppilaille käsitystä lukutaitojen kokonaisvaltaisesta merkityksestä elämässä. Lukemista, uutisia ja medialukutaitoja on pidetty esillä mm. viikottaisissa luokissa pidettävissä aamunavauksissa, joissa tutustutaan yhdessä johonkin ajankohtaiseen uutiseen.

Oppilaat ovat osallistuneet myös ahkerasti kouluamuisin yhtenäiskoulun yläkoulussa järjestettävään lukuparkkiin. Lukuparkkia vetää koulunkäynnin ohjaaja, joka auttaa oppilaita kokeisiin lukemisessa, oppiaineiden kertaamisessa ja läksyjen tekemisessä kunkin oppilaan tarpeiden mukaan. Lukuparkki toimii vapaaehtoisuusperiaatteella, jolloin oppilas voi omaehtoisesti tulla hakemaan tukea opiskelussa. Eri-tyisesti ennen kokeita lukuparkissa vieraillee paljon oppilaita. Lukuparkki järjestetään niin, että sinne voi tulla niin lähellä asuvat oppilaat kuin kuljetusoppilaatkin. Lukuparkista on tiedotettu ja muistutettu niin oppilaita, henkilökuntaa kuin huoltajia.

Sekä alakouluilla että yläkoululla on käytössä myös lukuvälitunnit. Lukuvälitunneilla tarjotaan lukuilon lisäksi usein myös mehua ja kahvia. Lukuvälitunnit ovat olleet toimiva väylä myös lukemisen esillä pitämisessä harrastuksena. Useammilla alakoulu- lukuokilla on tuettu lukemista myös antamalla kotitehtäväksi itse valitun kirjan lukemista. Oppilailla on myös pulpetti-/reppukirjat pieniä joutilaita hetkiä varten.

Eri-tyisesti varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen parissa toimiva työmuoto ovat olleet myös vapaaehtoiset lukukummit- ja mummot. Vapaaehtoiset käyvät lukemassa lapsille sovituin väliajoin heidän omissa varhaiskasvatuksen yksiköissään. Lukukummit- ja mummot sitoutuivat toimintaan pitkällä aikavälillä.

Alla taulukossa luetteloituna Lukeva tulevaisuus -hankkeessa toteutettuja toimivia toimintamalleja ja kirjastoyhteistyön pääpiirteiset yhteistyömuodot.

Kirjastoyhteistyö ja yhteisöllisyys lukutaitotyön peruspilareina:

Tiivis kirjastoyhteistyö:	Yhteisöllinen lukutaitotyö:
<ul style="list-style-type: none">o Kirjallinen yhteistyösopimuso Oma vuosikello kouluyhteistyöstäo Kirjaston oma yhteyshenkilö koulua varteno Kirjasto- ja kirjastoautovierailuto Kirjastokortit oppilaille koulun kauttao Kirjavinkkaus ja lainausapu sekä tiedonhakuo Lukudiplomit varhaiskasvatukselle ja alakouluilleo Kirjaston kerhot ja vierailijayhteistyöo Haasteet, kilpailut ja teemapäiväto Kirjastoetsivät-kerho alkuopetuksen oppilaille	<ul style="list-style-type: none">o Monilukutaidon konseptit ja kielitietoisuus osana kaikkea opetustao Tiivis yhteistyö erityisopetuksen kanssao Ikä- ja organisaatorajat ylittävä yhteisöllinen lukutaitotyöo Lukuparkki! (tukea kokeisiin lukemisessa ja kotitehtävissä aamuisin ennen koulun aloitusta)o Vierailijat ja esikuvat, hankekummi ZoneVD - Joona Leppäläo Lukuvälitunnit ja lukutunnit sekä uutisaamuto Pulpettikirjat ja kaunokirjallisuuden lukemista kotitehtävänäo Yhteistyö erityisopetuksen kanssa lukutaidoissa tukea tarvitsevien oppilaiden hyväksio Yhteistyö paikallisten kartanoiden kanssa, lukuretket paikalliseen kartanohistoriaan tutustueno Lukutaidon tsemppitunnit, motivaatiota metsästäjänä.o Lukutaidot työelämässä, yhteistyötunnit opinto-ohjaajan kanssao Lukupiirit ja kirjallisuuskeskustelut suomen kielen tunneillao Lukutaitoa edistävät työpajat ja teemapäivät eri ikäryhmät ja yksiköt yhdessä tehdeno Vanhempainillat ja kanssakäyminen huoltajien kanssao Lukugallupit ja kirjavinkkaukset kaikkien kuntalaisten kesken, kaikkien äänet kuuluviin!o Lukutaitotyöstä tiedottaminen lehdistön ja somekanavien kautta - näkyväksi tekemineno Hankeyhteistyö - kansainvälisyys (suunnitteilla kirjallisuusyhteistyöhanke Italiaan)

9. Tulevaisuus

Joroisten kunnan Kansalliseen lukutaitostrategiaan 2030 perustuva monilukutaitotyö on kirjattu velvoittavaksi osaksi kunnan omaa Kirjasto 2030 -suunnitelmaa. Kirjaston ja opetuksenjärjestäjien välille on laadittu kirjallinen yhteistyösopimus. Tulevaisuuden unelmana on viedä lukutaitostrategiaa yhä laajemmin osaksi kunnan ja lukutaitoverkoston muitakin suunnitelmia ja yhteistyösopimuksia.

Syksyllä 2025 Joroisten kunta aloittaa yhteistyön Leppävirran kunnan kanssa uudessa Aluehallintoviraston avustamassa **Sarvista härkää, kannesta kirjaa – monilukutaitoja Savon sydänmailla -hankkeessa**. Osana hanketta on tarkoitus viedä Lukeva tulevaisuus -hankkeen kehittämää monilukutaitotyön mallia osaksi Leppävirran kunnan toimintaa.

Lukeva tulevaisuus -hankkeessa kehitetty monilukutaitotyö jatkuu omarahoitteisesti pysyvänä osana kirjaston toimintaa.

Yhteistyöterveisin,

Henriikka Ström
Lukutaitokoordinaattori
Joroinen 03/2025

henriikka.strom@joroinen.fi
044 493 9142

www.lukevatulevaisuus.fi
www.joroinen.fi
[@lukevatulevaisuus.hanke](https://www.instagram.com/lukevatulevaisuus.hanke)